

SPRAWY TOWARZYSTWA.

Przebieg obrad Zjazdu Towarzystwa Ludoznawczego we Lwowie w dniach 10-go i 11-go czerwca 1905.

Na wniosek p. Fr. Rawity Gawrońskiego prezesem Zjazdu wybrano prof. Dra Józefa Kallenbacha.

Prezes zagaja sprawę warszawskiej »Wisły«, której byt wydaje się być zagrożonym. Prof. Dr. A. Kalina, wykazując, jak wielką klęską byłby upadek »Wisły«, proponuje, aby osobnym pismem zwrócić się do Kasy Mianowskiego i w ten sposób wpłynąć na nią, ażeby potrzebnej subwencji nie odmówiła. W dalszej dyskusyi zabierają głos PP. St. Bal. Fr. Rawita-Gawroński, G. Smólski, M. Siwak. W końcu przyjęto jednomyślnie wniosek p. St. Bala z poprawkami i dodatkami Panów: Fr. Rawity Gawrońskiego, G. Smólskiego i M. Siwaka, a to w następującem brzmieniu:

»Zjazd wyraża przekonanie, że »Wisła« upaść nie powinna, zatem wyraża życzenie, aby się ktoś znalazł, ktoby podjął dalszą pracę koło »Wisły«, a Towarzystwo Ludoznawcze użyczy mu wszelkiego poparcia.

»Zjazd uchwała wysłanie do Warszawy dwóch delegatów, którzy zbadają sprawę na miejscu i między innymi zwrócą się do Kasy Mianowskiego.

»Zjazd, uznając ogólnie narodowe znaczenie »Wisły«, postanawia, aby po sprawozdaniu delegatów odezwać się w razie potrzeby do społeczeństwa zapomocą dzienników.

»Zjazd oddaje sprawę Zarządowi«.

Następnie odczytano listy i telegramy z życzeniami dla Zjazdu, które nadeszły następujące Osoby i Instytucye: Prof. Polivka, Dr. V. Tille, Erazm Majewski, K. Bołsunowski, H. Ło-

pacinski, Red. Adolf Černý. Dr. Demetrykiewicz, Henryk Wińcza. Maryan Wawrzeniecki, Tadeusz Dzieduszycki, M. Wroński, Anna z Działyńskich Potocka, Dr. Zofia Daszyńska-Golińska, Dr. Karol Matyas, Jerzy Warchałowski, Ks. Józef Krechowicz, Kazimierz Kaczmarczyk, Polskie Towarz. Ludoznawcze w Cieszynie, Towarzystwo »Polska Sztuka Stosowana« i Zarząd główny Towarz. Kótek rolniczych. Imieniem Towarz. Pedagogicznego w Cieszynie złożył usnie życzenia Dr. M. Janik, a imieniem Komisji antropologicznej Akademii Umiej. w Krakowie p. Seweryn Udziela. Życzenia przyjęto oklaskami a Zarząd Towarzystwa, korzystając z miłej sposobności, za ciepłe słowa na tem miejscu serdecznie składa podziękowanie.

Poczem odczytał p. Seweryn Udziela (Podgórze) swój referat: O potrzebie zestawienia i uporządkowania opowiadań ludowych. W dyskusji nad referatem Prof. Dr. W. Bruchnalski zaznaczył konieczną potrzebę uporządkowania opowiadań polskich, których będzie więcej niż 6,000, przyczem radził zawiązać komisję, która mogłaby pracować według planu Reinholda Köhlera. Prof. Łyskowski zauważył, że proces cywilizacyjny niszczy zabytki ludowe. Nakoniec uchwalono wniosek p. M. Siwaka, aby sprawę oddać Zarządowi Towarzystwa z poleceniem wybrania komisji w myśl przemówienia p. Dra Bruchnalskiego.

Z powodu usprawiedliwionej nieobecności p. Dr. Z. Daszyńskiej-Golińskiej odczytał Prezes referat Jej p. t.: »Demografia nadwiślańskiego miasteczka od XVII. w.«. W dyskusji nad referatem zabierali głos Panowie: A. Siewiński, Dr. Gargas, prof. Siwak, Dr. Janik i Dr. Bruchnalski. Uchwalono wniosek Dra Janika, aby zwrócić się do Dra Fr. Bujaka z prośbą o przygotowanie instrukcyi, która rozpowszechniona przez Tow. Ludoznawcze wskaże zbieraczom, w jaki sposób przystępować mają do tak ważnych i cennych opracowań.

Dalszą część obrad Zjazdu rozpoczęto 10. czerwca o g. 4. po południu. Przewodniczył wiceprezes Dr. Wilhelm Bruchnalski.

P. Fr. Rawita-Gawroński odczytał referat: Geneza legendy o smoku w związku z istnieniem człowieka czwartorzędowej epoki. W dyskusji prof. Siemiradzki zauważył, że tradycję ludzką trzeba tutaj cofnąć nieco wstecz. Potwory, które żyły w epoce, wskazanej przez prelegenta, były przeważnie trawożerne. Wyprowadzenie legendy o smoku z tego źródła nie da się utrzymać! Wyobrażenia o smoku obracają się głównie około płazów. Prof. Schneider mówił o wyobrażeniach smoka u Babilończyków i Greków, przyczem zestawił grecki wyraz δράκων z polskim Krak. Zestawienie to zbijał Dr. Krček i zaznaczył, że etymologia musi się liczyć z historią fo-

netyki. Dr. Jan Franko rozwoził się nad ważnością należytej metody w dociekaniach tego rodzaju.

Potem p. Grzegorz Smólski (Wiedeń) czytał referat swój: Sposprzeżenia i uwagi z podróży na Pomorzu i wyspie Rujnie. Referat ten o ostatnich Mohikanach Słowiańszczyzny zachodniej wywołał ogólne zainteresowanie.

Następnie odczytał p. J. Świętek (Kraków): Liczby 3 i 9 w mitach, wyobrażeniach mistycznych, praktykach i zwyczajach ludowych. Z powodu późnej pory dyskusji obszerniejszej nie wszczynano.

Z kolei referował Dr. M. Janik: Ludność polska w Stanach Zjednoczonych Ameryki północnej. W dyskusji nad referatem Dr. Gargas i p. Siwak zastanawiali się nad szkodami i pożytkami emigracji i nad zdobyciem dokładnej statystyki emigrantów. Po odpowiedzi Referenta uchwalono wniosek, aby zwrócić się do instytucji polskich w Ameryce w celu zebrania wszechstronnych materyałów do historyi tak licznego odłamu narodu polskiego.

W niedzielę rano 11. czerwca uczestnicy Zjazdu oglądali Wystawę Towarzystwa, Muzeum Przemysłowe miejskie, Muzeum Dzieduszyckich i Ossolineum.

Ukończono obrady na posiedzeniu, rozpoczętem o g. 4 po południu. Przewodniczył Prezes Dr. Józef Kallenbach.

Rozpoczął p. Sz. Matusiak (Krosno) referatem: O zbieraniu imion własnych. Zakończył wnioskiem: Zjazd wyraża uznanie dla tych, którzy z Br. Chlebowskim doprowadzili do skutku Słownik geograficzny. Wniosek przyjęto przez akklamację. W dyskusji nad referatem zabierał głos p. St. Bał, prof. Dr. W. Bruchnalski i Dr. K. Nitsch, który zwrócił uwagę, aby zapisywać wyrazy bezwzględnie tak jak się je słyszy. Jest to rzecz niemałej wagi, bo nawet wielka liczba wsi brzmi w ustach ludu inaczej niż jest zapisaną urzędowo.

Dalej czytał p. Grzegorz Smólski: Ślady słowiańskie w Krainach dawnej Recyi i Windelicyi. W dyskusji z aprobatą dla prelegenta zabierał głos p. Matusiak, przeciw spiesznym wnioskom językowym występował Dr. Fr. Krček.

Następnie referował prof. Dr. W. Bruchnalski na temat: Pióro jako ozdoba rycerzy i junaków i t. zw. prośba o pióro i p. Dr. Z. Gargas na temat: Sprawność ekonomiczna a szczepy ludowe.

Po wyczerpaniu dyskusji przystąpiono do zamknięcia obrad Zjazdu. P. M. Rybowski zauważył, że nie prof. Niemiłowiczowi, jak mylnie pisma (Dziennik polski) donosiły, lecz p. Sewerynowi Udzieli przypada inicjatywa w sprawie założenia Towarzystwa ludoznawczego. W dalszym ciągu poruszono sprawę encyklopedyi ludoznawczej, do której wydania ma przy-

stąpić krakowska Akademia Umiejętności. Prof. Dr. Leciejewski zaznacza, że nie możemy się do tego mieszać, skoro Towarzystwo nie zostało o tem zawiadomionem. P. Matusiak stwierdza, że Zjazdu naukowe stały się bardzo dobrym zwyczajem. Towarzystwo, oczekując Zjazdu, usilniej pracuje; występują młode siły; publiczność dowiaduje się o istnieniu Towarzystwa i bodaj częściowo je popiera. W sprawie tej w tym samym duchu przemawiają Panowie: St. Bal, G. Smólski i Dr. Gargas, poczem uchwalono połączony wniosek p. Matusiaka i p. Bala:

»Zjazd uchwała urządzić za 5 lat Zjazd przyszły, a Walne Zgromadzenie w połączeniu z Wystawą co rok gdzieindziej odbywać«.

Dr. Dulęba jako reprezentant Kółek rolniczych życzy Towarzystwu powodzenia.

Prezes dziękuje uczestnikom Zjazdu za łaskawy współdział i zamyka obrady.

Wystawa etnograficzna.

W czasie Zjazdu etnograficznego we Lwowie w Zielone Świątki b. r. urządziło Towarzystwo ludoznawcze skromną na liczbę przedmiotów, ale doborową na jakość okazów wystawę etnograficzną w sali Muzeum przemysłowego miejskiego. Pan Stanisław Bal, wiceprezes Towarzystwa nie szczędził trudów, aby uczestnikom Zjazdu ułatwić zapoznanie się z głównymi typami etnograficznymi, rozmieszczonymi na obszarze dawnej Rzeczypospolitej Polskiej. Był tutaj reprezentowany wschód i zachód, północ i południe, był wiek XVIII. XIX. i XX. Wielka sala muzealna, zapełniona po brzegi okazami, fotografiami, malowidłami i rysunkami rzeczy ludowych, barwny przedstawiała widok.

Nie podobna sprawozdawcy zapuszczać się w opisywanie i wymienianie poszczególnych przedmiotów, jakie zapobiegliwość Czcigodnego Wiceprezesa Towarzystwa nagromadziła, bo sprawozdanie musiałoby objąć rozmiary za wielkie. zaznaczamy tylko, że wystawa udała się w zupełności i że urządzenie podobnych wystaw w większych miastach kraju, przyczyniłoby się niezmiernie do poznania ludu naszego.

Towarzystwo ludoznawcze polskie w Cieszynie nadesłało na wystawę bardzo bogate zbiory, obejmujące dawniejsze i dzisiejsze stroje ludowe i mieszczkańskie, stare obrazy na szkle

stare sprzęty, zamki, naczynia, tudzież piękny zbiór ceramiki ludowej z XVIII. wieku.

Huculszczyznę reprezentowały godnie zbiory prof. W. Szuchewicza, p. Maryi Piotrowskiej, p. W. Przybyłowskiego, p. Stanisława Bała i wielu innych. Widzieliśmy tam stroje huculskie, ceramikę i wspaniale rzeźbione wyroby drzewne.

Podhale przedstawił dr. Stanisław Eliaż - Radzikowski, dostarczając na wystawę starych skrzyń, łyżników, obrazów,

szpinek, fotografii, nadto ciekawych starych rękopisów, dokumentów i druków, odnoszących się do folkloru i sztuki ludowej na Podhalu. Zbiór ten cenny uzupełnił kilkoma okazami dr. I. Kasprowicz.

Towarzystwo »Polska Sztuka stosowana« w Krakowie nadesłało z bogatych zbiorów swoich bardzo oryginalne i cenne wycinanki z Łowickiego i wielką liczbę malowanych przez niestrudzonego w tem Towarzystwie pracownika p. Jerzego

Warchałowskiego, skrzyń ze Śląska austriackiego i Królestwa Polskiego, ubiorów śląskich i t. p.

Towarzystwo ludoznawcze zaprezentowało także zbiory swoje, które gromadzi do przyszłego Muzeum etnograficznego. Oglądaliśmy tedy olbrzymią kolekcję pisanek, zbiór zabawek glinianych z Kijowszczyzny, dar p. Franciszka Rawity-Gawrońskiego, sto kilkadziesiąt ostatnich zdjęć fotograficznych ś. p. Kazimierza Mokłowskiego, dotyczących budownictwa ludowego

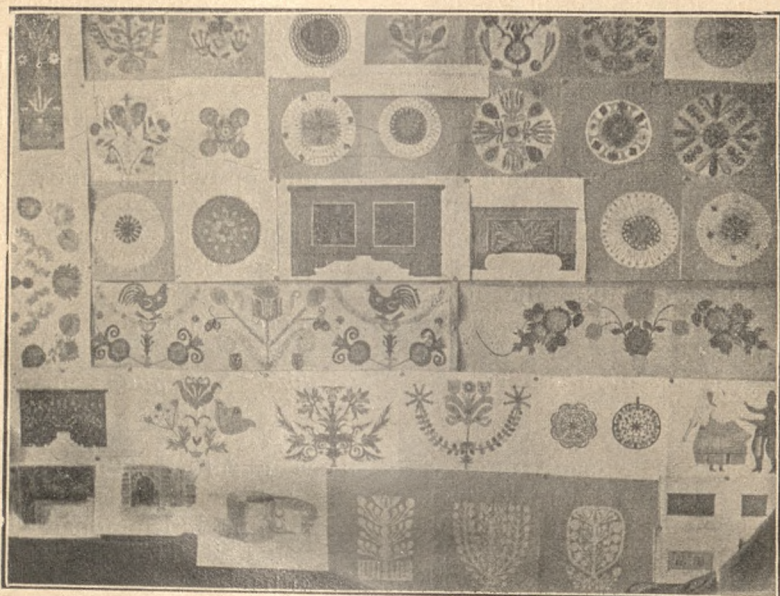

i wiele jeszcze pięknych rzeczy, nadto wszystkie publikacje Towarzystwa z lat dziesięciu, oraz czytelną, obejmującą sto kilkadziesiąt czasopism fachowych.

Pani Anna z hr. Działyńskich hr. Potocka z Rymanowa dała na wystawę przez długi szereg lat gromadzony zbiór rysunków i malowideł wzorów ornamentyki ludowej polskiej, ruskiej, słowackiej, bośniackiej, węgierskiej i innej, zawierający hafty, ceramikę, także pasy słuckie, stare makaty polskie itp. Zbiory godne publikacji, czekają od dawna na nakładkę — oby się go jak najrychlej doczekały!

P. Seweryn Udziela przedstawił czterdzieści dwa kartony z malowanymi strojami ludowymi z Sądeczyzny.

Gdyby te zbiory pozostały razem, utworzyłyby już piękne Muzeum etnograficzne, a rozproszone po kraju po większej części w rękach prywatnych, nie są dzisiaj dostępne dla ba-

dań naukowych z wielką szkodą dla etnografii polskiej. Dopiero przy sposobności jakiejś wystawy pokazują się na chwilę, aby potem znowu ukryć się na długie lat szeregi.

Posiedzenia Zarządu.

Szóste posiedzenie Zarządu za r. adm. 1905. odbyło się dnia 24. czerwca b. r. w lokalu Towarzystwa.

Obecni PP.: Bal, Dr. Bruchnalski, Dr. Gargas, Dr. Janik, Dr. Kallenbach, Klemensiewicz, Pelczarski, Siwak i Treter.

1. Po odczytaniu sprawozdania z Walnego Zgromadzenia przyjęto protokół z ostatniego posiedzenia Zarządu.

2. Przyjęto sześciu nowych członków.

3. Uchwalono wymianę pism z »Narodem Polskim« w Chicago.

4. Zarząd ukonstytuował się w sposób następujący: sekre-

tarzem obrano Dra Janika, skarbnikiem p. J. Pelczarskiego, bibliotekarzem p. M. Siwaka, gospodarzem lokalu p. J. Klemensiewicza.

5. Postanowiono zmienić lokal Towarzystwa.

6. Uchwalono poczynić starania w Prezydyum miasta o udzielenie miejsca na zbiory w M. Muzeum Przemysłowem.

7. Przyjęto sprawozdanie p. Bala z kosztów wystawy do zatwierdzającej wiadomości.

8. Postanowiono wystosować do Ministeryum Oświaty prośbę o podwyższenie subwencji.

9. W sprawie komisji do zbierania opowiadań ludowych uchwalono zwrócić się do p. Udzieli.

10. Uchwalono w miarę możliwości urządzać Walne Zgromadzenia Towarzystwa w różnych miejscowościach i łączyć je z wystawami etnograficznymi.

11. Uchwalono w zasadzie przenieść redakcję Ludu do Lwowa.

Dr. Michał Janik m. p.
sekretarz

Dr. Józef Kallenbach m. p.
prezes

Siódme posiedzenie Zarządu za r. adm. 1905. odbyło się dnia 17. października b. r. w lokalu Towarzystwa.

Obecni PP.: Bal, Dr. Janik, Dr. Kallenbach, Klemensiewicz ks. Krehowicz, Pelczarski, Rybowski, Siwak i Treter.

Przewodniczył prezes Dr. J. Kallenbach.

1. Przyjęto protokół z ostatniego posiedzenia Zarządu.

2. Po sprawozdaniu skarbnika postanowiono pokryć ewentualne niedobory pożyczką z funduszu żelaznego.

3. Dano pełnomocnictwo gospodarzowi do zakupna lampy, wieszadeł, załatwienia sprawy opału i innych potrzeb w lokalu Towarzystwa.

4. Uchwalono stanowczo przenieść redakcję Ludu do Lwowa.

5. Uchwalono złożyć dotychczasowej redakcyi najgorętsze i najszczerze wyrazy wdzięczności i uznania za długą, żmudną, skuteczną i bezinteresowną pracę. Podziękowanie to ma być przesłanem w osobnem piśmie Zarządu.

6. Uchwalono przesłać wówczas do członków odezwę w formie listu z uwiadomieniem o zmianie redakcyi i z prośbą o popieranie celów Towarzystwa, a zarazem umieścić odpowiednią notatkę w dziennikach z podaniem adresu prezesa i skarbnika.

7. Sprawę wyboru drukarni postanowiono oddać decyzji prezesa.

8. Uchwalono wnieść petycję do sejmu na ręce rektora posała Gluzińskiego o podwyższenie zapomogi na wydawnictwo Ludu i rosnące potrzeby Towarzystwa.

9. Postanowiono odpowiedzieć Tow. ludozn. w Cieszynie, iż w razie uznania Ludu za swój organ będzie w nim mogło pomieszczać bezpłatnie swoje komunikaty i przyjęte przez redakcję artykuły. Bibliotece Tow. cieszyńskiego ofiarowanym będzie komplet wydawnictw Towarzystwa. Członkowie Tow. cieszyńskiego będą otrzymywać Lud za roczną opłatą 4 koron, a roczniki z ostatnich lat (wyjąwszy najstarsze) po cenie 7 koron, 50 h.

10. Postanowiono, aby Zarząd ściągał wprost wkładki od członków, a nie za pośrednictwem oddziałów, — a to celem uniknięcia trudności administracyjnych.

11. Przyjęto do wiadomości rezygnację p. T. Piniego z godności członka Zarządu.

Dr. Michał Janik m. p.
sekretarz

Dr. Józef Kallenbach m. p.
prezes

